

เทศน์เช้า วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันสำคัญทางศาสนา ถ้าวันสำคัญทางศาสนานะ คนเราใช้จ่ายเฉพาะวันสำคัญไม่ได้หรือ
คนเราใช้จ่ายตลอดชีวิตใช่ไหม ต้องกินตลอดชีวิต คนเราเกิดมา อาหารนี้แค่ดำรงชีวิตนะ แต่ถ้าลม
หายใจ ขาดลมหายใจเข้าไป สมองตายเลย สมองตายมีความเสียหายเลย นี่ลมหายใจต้องใช้ตลอดไป
เห็นไหม

การตีเมืองนะตีไม่ยากเลย ขนาดสงครามนะ การยึดเมืองนะยึดแสนยาก แต่การครองเมืองยาก
กว่านะ ยึดเมืองไปได้แล้ว การครองเมืองนี่แสนยาก คุณิ เขาทำสมาธิ ทำความสงบของใจ กว่าสงบได้
แสนยากเลย แต่รักษาไว้ยิ่งยากกว่าอีก ถ้ายากกว่าอีก แล้วเราจะทำอย่างไรจะรักษาไว้ให้จิตมันตั้งมั่น
ได้? ถ้าจิตมันตั้งมั่นได้ มันถึงมีกำลังใจ

คุณิ หาเงินหาทองนี้ ๕ บาท ๑๐ บาทหาได้ง่ายๆ แต่จะหาเงินเป็นล้านเป็นหลายร้อยล้านเพื่อให้
เป็นเศรษฐีนี้หายาก การสะสม เห็นไหม เราคิดกันแต่การแสวงหา แต่เราไม่คิดถึงการประหยัดมัธยัสถ์
ความประหยัดมัธยัสถ์นี่เป็นคุณสมบัติของพระอริยเจ้า ว่าอย่างนั้นเลย ความประหยัดมัธยัสถ์ เห็นไหม
รู้จักใช้สอย รู้จักเก็บรักษา

ในตระกูลไหน ถ้ารู้จักบำรุงรักษา รู้จักซ่อมบำรุงรักษานะ ตระกูลนั้นจะยั่งยืน ตระกูลไหนใช้
จ่ายฟุ่มเฟือย ตระกูลไหนไม่รู้จักเก็บรักษานะ ตระกูลนั้นจะร่ำรวยขนาดไหนเดี๋ยวกี้หมด สิ่งนี้ ธรรม
อันนี้มันสำคัญมากเลย เราเห็นแต่ว่าถ้าสิ่งนี้มีตลอดไป มันเป็นवासานะ

คุณิ คุณจักรพรรดิสิ ขุนคลังแก้ว ขุนนางแก้วนั้นเป็นจักรพรรดินะ แต่ในปัจจุบันนี้ มันเป็นเรื่อง
วิทยาศาสตร์ เป็นเรื่องการบริหารจัดการ ว่าการบริหารจัดการปกครองได้หมด การบริหารจัดการทำได้
หมดนะ บริหารจัดการถ้ามันไม่มีทรัพยากร มันจะเอาอะไรบริหาร?

ต่อไปเรื่องน้ำนี้จะแย่งกันมหาศาลเลย เพราะเราใช้อยู่ตลอดเวลา แล้วคนเกิดมาตลอดเวลา แล้ว
สิ่งทรัพยากรก็ยิ่งน้อยลงไปตลอดเวลา แล้วมันจำเป็นด้วย จำเป็นเพราะอะไร เพราะคนเราต้องกินทุก
วันนะ ขาดอาหารนี่ขาดได้ แต่ขาดน้ำขาดไม่ได้ ถ้าขาดน้ำนะ ขาดน้ำนี่ถึงกับตายได้ แต่ถ้าขาดอาหาร
นะทนเอา ทนเอา ยังพอเปลี่ยนแปลงได้ เห็นไหม

สิ่งที่มันมีอยู่แล้วเราจะรักษานี้มันสำคัญ เห็นไหม ชีวิตนี้ก็สำคัญ ชีวิตนี้เกิดมา คุณเกิดมาจากท้อง
พ่อท้องแม่ คุณสิ เวลาเรากินอาหารอิมมื่อหนึ่ง ความอิมมื่อมันทนได้กี่ชั่วโมง เห็นไหม เราเกิดจากท้องพ่อ
ท้องแม่ ชีวิตของเรานี้เป็นสมบัติเลยนะ เป็นสมบัติของพ่อของแม่ พ่อแม่ให้เราเกิดมา เห็นไหม สิ่งนี้มี
บุญคุณมหาศาล

แต่กิเลสมันก็ผลักดัน ว่านี่ชั่วคราๆ มันเป็นหน้าที่ มันเป็นอย่างนั้นไป โลกเป็นอย่างนั้น แล้วก็
บริหารจัดการไง บริหารจัดการ ให้อับริหารจัดการมันเกิดเพราะมีให้เราบริหาร ถ้ามันไม่มีให้ เราจะเอา
อะไรมาบริหาร?

นี่ก็เหมือนกัน เพราะเรามีชีวิตเราขึ้นมาแล้ว เห็นไหม ชีวิตนี้เกิดมา ถ้าไม่มีธรรมขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เราจะไม่เข้าใจเรื่องชีวิตนี้เลย รู้ว่าเกิดมาแล้วก็แล้วกัน เกิดมาแล้วก็
ทุกข์ๆ ยากๆ ก็น้อยเนื้อต่ำใจ คนที่มันมีศรีสุขก็น้อยเนื้อต่ำใจว่าจะให้มีมากขึ้นไปกว่าเดิม เห็นไหม

ไม่มีใครเคยอิมมื่อเลย มันอิมมื่อไม่ได้เพราะอะไร เพราะจิตใจมันพร่อง ถ้าจิตใจมันพร่อง
อะไรจะไปเติมให้มันเต็มล่ะ มันก็ต้องมีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ

เพราะว่าสิ่งที่ว่าธรรมนี้มีอยู่ ธรรมนี้มีอยู่นี้มันเป็นที่ละเอียดอ่อน คนที่มีบุญญาธิการ
มหาศาลถึงจะเข้าไปค้นคว้าสิ่งนี้ออกมาวางเป็นธรรมและวินัยให้พวกเราคนโง่เง่าแต่ตุน พวกเรานี่คน
โง่เง่าแต่ตุนเพราะอะไร?

เพราะในปัจจุบันนี้ ของที่เห็นอยู่ยังไม่เชื่อเลย สิ่งที่เราเห็นอยู่นะ สิ่งที่เราพิสูจน์ได้นะ ทุกข์ก็เป็นกับ
เรา สิ่งที่เราพร่องก็เป็นของเราใจเรา ใจเราทุกข์ๆ ยากก็เป็นใจเราหมดเลย สิ่งที่มีอยู่ทั้งนั้นเลย แล้วองค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เทศนาว่าการไว้ วางธรรมและวินัยไว้แล้วด้วย เรายังปฏิเสธเลย ยังไม่เข้าใจเลย

แล้วของที่ไม่ได้อยู่ ไม่มีอยู่เพราะมันไม่เข้าใจใจ มันไม่เข้าใจ มันไม่มีอยู่หรือ จะสงบขนาดไหนมันก็ปราศความนึกคิดของเราไป มันเป็นสัญญา เป็นความคาดหมาย มันไม่เป็นความจริงหรือ แต่ถ้าเป็นความจริงอันนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกมันมาแล้ว แล้ววางไว้ต่อหน้าเรา เรายังทำกันไม่ได้เลย เห็นไหม คนทุกซั่ๆ ยากๆ ธรรมที่มีอยู่แล้ว ธรรมที่มีอยู่แล้ว เห็นไหม มันลึกลับซับซ้อนอย่างนั้น ถ้าลึกลับซับซ้อนอย่างนั้น มันก็อยู่ที่ความเชื่อ อยู่ที่โอกาสของเรา

ดูความเชื่อของเราสิ เห็นไหมนี่ดีเมือง เวลาย้ายเมืองนี่เชื่อสนิทใจเลย แต่เดี๋ยวมันก็น่าสงสัย เป็นไปได้ไหม มันจะผ่อนคลาย มันจะยุบยอบลง ความเชื่อของเรามันไม่คงที่หรือ ถ้าให้ความเชื่อคงที่ มันคงที่ได้ได้อย่างไร ถ้าคงที่ได้มันต้องสัมผัสด้วยความเป็นจริง เห็นไหม อย่างเช่น รสอาหาร เขาว่าอร่อยๆ ไม่เคยกินเลย ว่าอร่อยๆ ก็อร่อยด้วย เพราะอะไร เพราะเขาว่ากันอร่อย

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสุขุขยอๆ ว่าสุขุขยอกันไป แต่ถ้าเราตั้งใจทำของเรานะ จิตมันสัมผัสมันเป็นสมาธิขึ้นมา ไม่ต้องมีใครบอกนะ อร่อยไม่ต้องมาบอกเรา เรากินเอง เราทำเอง เราหาเอง เราสัมผัสเอง สิ่งสัมผัสเองไม่ต้องมีใครว่า ไม่ต้องมีใครมารับรอง ไม่ต้องมีใครมาเชิดชู เห็นไหม ความสัมผัสอันนี้มันเกิดมาจากใจ

จิตก็เหมือนกัน ถ้ามันได้สงบขึ้นมา ความสงบของมัน มันสงบขึ้นมา มันมีความสุขขนาดไหน แล้วติดด้วย ติดเห็นไหม ที่ว่าละเอียดอ่อนละเอียดอ่อนอย่างนี้ ละเอียดอ่อนอย่างนี้ไง พอมันติดขึ้นมา พอมันสงบขึ้นมาที่ว่างๆ ว่างๆ ว่างอย่างนี้ รู้ว่าว่างก็อย่างหนึ่ง ตัวเองว่างก็อย่างหนึ่ง แล้วถ้าเกิดถ้ามีปัญหาชำระล้าง มันก็ไปอีกอย่างหนึ่งนะ อีกอย่างหนึ่งเลย

ถ้าคนไม่เคยปฏิบัติ เห็นไหม เขาว่า...เขาว่าภูเขาสูงนั้นสวยมาก มีน้ำตกสวยมาก เราไปเจอแหล่งน้ำ ไปเจอคลองนิดหน่อยก็อู้อี้..น้ำตกสวยมากๆ มันยังไม่เจอทะเลเลย! ยังไม่เคยเห็นอะไรเลย!

พอมันเข้าไปเจอแล้วมันก็ว่าสวยมากๆ มันไปซื้อของมันก่อนไง จิตก็เหมือนกัน พอมันสัมผัสสมาธิ สัมผัสความว่าง ว่างๆ ว่างไปสิ ว่างอย่างนี้ถ้าว่างมีกำลังไหม?

เหมือนเงินเลย เห็นเขาคดเงินกัน เงินออกมาจากธนาคารเพราะเขาฝากไว้ เขามีตัวเลขของเขาไว้ เขามีต้นทุนของเขาไว้ เราก็จะไปคบข้าง กดมันก็ได้บ้าง ๕ บาท ๑๐ บาทตามที่เราจะหาได้ไง พอได้ ๕ บาท ๑๐ บาทก็เออเหมือนกันๆ

เหมือนกัน.. เหมือนกันแต่จำนวนไม่เท่ากัน เหมือนกัน.. พอจำนวนสิ่งที่ไม่เท่ากันออกมาแล้ว มันซื้อของไม่ได้เหมือนกัน สิ่งที่เราซื้อของ คุณติ ของที่มีคุณค่าจะมีราคาแพง สิ่งที่มีราคาแพงเพราะมันมีคุณค่า ของมีคุณภาพ ของเรานี้ของทำเทียมเลียนแบบ เห็นไหม มันก็เหมือนกัน สวยกว่าด้วย นี่ของทำเทียมเลียนแบบนี้ทำได้ดีกว่า รูปลักษณะดีกว่า แต่คุณประโยชน์ใช้ไม่ได้ประโยชน์อย่างของที่มีคุณภาพหรือ เพราะอะไร เพราะเขามันทำเทียมเลียนแบบ มันเอาแต่รูปแบบ แต่เนื้อหาสาระมันไม่มี

นี่ก็เหมือนกัน พอจิตมันเข้าไป มันมีสาระไหม ถ้าจิตมันสงบขึ้นมา มันต้องมีหลักเกณฑ์ของมันสิ ถ้าหลักเกณฑ์ของมัน มันจะรู้ของมัน มันรู้ของมัน เห็นไหม รู้ตรงไหน รู้ที่มันมีสติ มันมีความรู้สึกตัวอยู่ อ้อ..สมาธิเป็นอย่างนี้ จิตเป็นอย่างนี้ ตัวเราเป็นอย่างนี้ ความเป็นไปเป็นอย่างนี้ มันรู้หมดนะ พอรู้หมดขึ้นมา แล้วนี่รู้หมด แล้วถ้ามันเสื่อมไปเพราะอะไร เพราะเป็นอนิจจัง สัพเพ ธมมา อนตตา สภาวะธรรมนี้เป็นอนัตตา มันเกิดขึ้นมาตามอนัตตา

ตีเมืองได้ ตีเมืองได้เพราะมันชำระกิเลสชั่วคราว เห็นไหม กิเลสมันสงบตัวลง ตีเมืองได้ ยึดเมืองได้ แต่รักษาเมืองไม่เป็น รักษาเมืองไม่เป็นมันก็เสื่อมสภาพไป คุณติ เดียวเขายึดเมืองกิน ยึดเมืองกินก็ต้องต่อสู้กันอีก ต่อสู้ แม้แต่สมาธิ รักษายังรักษาไม่เป็นเลย การรักษา เห็นไหม การแสวงหาได้มาก็แสนยาก การรักษาไว้อยู่กับเรายังยากกว่าอีก แล้วรักษาแล้วจะทำประโยชน์เข้ามาให้เป็นประโยชน์งอกเงยขึ้นมา

เรามีทุนแล้ว เรามีปัจจัยแล้ว เราจะตั้งบริษัททำธุรกิจของเราขึ้นมา ให้มันประสบความสำเร็จขึ้นมา มันยิ่งยากกว่าอีกเพราะอะไร มันมีคู่แข่ง คู่แข่งคืออะไร คู่แข่งคือกิเลสไง คู่แข่งคือความเคยใจไง

ใจมันสะดวกสบาย ใจมันสุขเอาเผากิน มันจะเอามักง่าย มันจะเอาว่างๆ ว่างๆ มันก็เกียจมัน มันไม่ทำของมัน แม้แต่ทำความสงบก็แสนทุกข์แสนยาก เห็นไหม

งานความสงบก็อย่างหนึ่งนะ งานการวิปัสสนาก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง งานวิปัสสนา งานที่จะทำขึ้นมา งานของเด็กใจ งานของเด็กก็งานของนี่เอาใจพ่อแม่ อยู่มีการศึกษา ทำงานให้พ่อแม่ พ่อแม่พอใจ ก็มีความสุขแล้ว นี่งานของเด็กๆ

ทีนี้ก็หางานการทำความสงบของใจ ก็งานที่หา รู้จักตัวตนของเราขึ้นมา ยึดเมืองมาได้ แล้วยึดเมืองมาได้จะปกครองเมืองอย่างไร จะรักษาเมืองอย่างไร เห็นไหม มันยิ่งยากกว่าเพราะอะไร เพราะมันต้องปกครองคน มันปกครองคนมากกว่าสังคม เขาถึงยอมรับเราไม่ยอมรับเรา ตัวอย่างที่ทำได้หรือไม่ดี เห็นไหม ใจก็เหมือนกัน ถ้ามันจะวิปัสสนาขึ้นไป มันจะเห็นอะไรเป็นจุดบกพร่อง กิเลสมันต่อต้านอย่างไร?

สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมาจากไหน ถ้าใจมันไม่สัมผัส มันไม่ได้แก้ไข มันจะมีอะไรล่ะ มันก็ว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ มันสมถะ เห็นไหม กดเอา พุทโธ พุทโธ พุทโธ ปัญญาใคร่ครวญขึ้นมา มันก็เป็นสมถะทั้งนั้นล่ะ นี่มันก็จะเข้าไปยึดเมืองไว้เฉยๆ แล้วก็สิ่งยึดเมืองไว้ได้แล้วไม่ได้ทำอะไรเลย เมืองเป็นของเราหรือ?

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันไม่มีปัญญาขึ้นมา มันจะเป็นมรรคหรือ มรรควิปัสสนาญาณมันจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร? มรรคญาณจะเกิดอย่างไร? อาสวัภขญาณเกิดได้อย่างไร?

จะเกิดขึ้นมานะ ไอ้แค่ปัญญาอย่างนั้น ปัญญาใคร่ครวญก็ได้ คอมพิวเตอร์มันดีกว่าเราอีก เห็นไหม ป้อนข้อมูลเข้าไปมันตอบหมดล่ะ แต่ตอบมาแล้วใครเป็นคนพิสูจน์ มันพิสูจน์ไม่ได้ พิสูจน์ไม่ได้หรอก! มันไม่มีการพิสูจน์ แต่เวลาใจมันขึ้นไป มันพิสูจน์ได้ดี พิสูจน์ได้อะไร เพราะถ้าพิสูจน์ไม่ได้เราก็ตงสยติ พิสูจน์ไม่ได้ใจเราก็ไม่ยอมรับสิ

ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ กิเลสมันก็หัวเราะเยาะไง เออ..เข้ามายอมจำนนกับมัน ภาวนาขนาดไหนก็มาจำนนกับกิเลส ภาวนาขนาดไหนก็มายอมจำนนทีนี้ มันไปไหนไม่รอดหรอก แต่ถ้ามันใคร่ครวญไปๆ

เห็นไหม มันพิสูจน์ได้ มันเห็นได้ นี้อุปาทานยึดมั่นมันยึดขนาดไหนก็ได้ มันต้องปล่อย เพราะมัน
อะไร?

เพราะมันสิ่งที่พิสูจน์ได้ ใจมันเห็นเอง อ้อ..ทำอย่างนี้เอง เห็นไหม ปัญญาใคร่ครวญ มัน
หลงเชื่อไป มันหลงผิดไป หลงผิดอย่างนี้ไป แล้วยังปัญญาจะเข้าไปเห็น อ้อ..ไม่ใช่ ไม่ใช่ สิ่งนี้ไม่ใช่
ไม่ใช่แล้วอะไรมันใช่ล่ะ? ไม่ใช่ไม่ใช่ทั้งหมดเลยหรือ? ไม่ใช่หมด พอทำลายหมดแล้วอะไรมันใช่ล่ะ?
แล้วอะไรมันรู้ล่ะ? มันรู้อะไร? มันปล่อยอะไร? มันวางอะไร? สิ่งทีวางอะไร มันเห็นของมัน นี้อุปาทาน
ตรวจสอบได้

นี่คอมพิวเตอร์ไม่มีหอรอก สิ่งทีปัญญาการบริหารจัดการมันไม่มี เพราะมันไม่มีทรัพยากรให้
บริหาร มันไม่ได้สิ่งต่างๆ ให้บริหาร นี่ใจเหมือนกัน ใจไม่มีอะไรให้บริหาร ใจไม่เห็นกิเลส ใจไม่เห็น
กาย เวทนา จิต ธรรม ไม่เห็นที่หลบซ่อนของกิเลส กาย เวทนา จิต ธรรม ที่หลบซ่อนของกิเลสนะ
กิเลสมันเกิด-ดับ เกิด-ดับ เห็นไหม มันเกิด-ดับ

คูติ เรามีสติสัมปชัญญะ เราฟังธรรมขึ้นมา พ่อแม่ปลอบประโลมมา มีกำลังใจ จะไม่ทำผิด
อะไรเลย เข้มแข็งมาก ไม่ทำอะไรผิดพลาดเลย โอ้โฮ..มีความองอาจกล้าหาญ ไม่กัวันหอรอกล้มลุก
คลุกคลานอีกแล้ว เห็นไหม มันเป็นไปไม่ได้แบบนี้เพราะอะไร เพราะไม่ได้ทำความสะอาดมันใจ จิต
นี้ไม่ได้ทำความสะอาด มันก็เกิด-ดับ กิเลสมันเกิด-ดับอย่างนี้ เวลามันเกิดขึ้นมาทีหนึ่งก็ล้มลุกคลุกคลาน
ทีหนึ่ง เหยียบย่ำหัวใจทีหนึ่ง เห็นไหม ทุกข์ยากทีหนึ่งๆ ตลอดไป แล้วจะแก้ไขอย่างไร?

นี่ยึดเมืองแล้วต้องปกครองให้เป็น ถ้าปกครองเป็น ทำเป็น มันก็จะเป็นประโยชน์กับเรา เห็น
ไหม จนถึงว่าเป็นของเราเลย เป็นอรูปธรรมนะ สิ่งที่เป็นอรูปธรรมจากภายใน นี่ศาสนาเป็นอย่างนี้
ไง ไม่ใช่ศาสนาเป็นพิธีกรรมกันอย่างนั้นหอรอก ใอนั้นมันเป็นศาสนพิธี ทำขึ้นมาเพื่อหลอกเด็กๆ กัน
ไง เป็นพิธีกรรมหลอกกัน หลอกว่านี่ศาสนา วันสำคัญทางศาสนาต้องทำบุญกุศล ก็ทำบุญกุศลเป็น
ระดับของท่าน ระดับของศีล ระดับของภาวนา

ศาสนาอยู่ที่ใจ ศาสนาอยู่ที่ผู้นำ ผู้นำที่มีหลักเกณฑ์ในศาสนาจะเข้าใจเรื่องของศาสนา ถ้าเข้าใจเรื่องศาสนา การกระทำก็ทำความถูกต้องเข้าไป พิธีกรรมก็เป็นพิธีกรรมที่ถูกต้อง พิธีกรรมเพื่อจะให้เด็กขึ้นมาให้มีความเข้มแข็งขึ้นมา เพื่อชนรุ่นใหม่ขึ้นมาจะได้ซาบซึ้งในศาสนา ผู้ที่เป็นเกณฑ์ของศาสนาก็ต้องอธิบายเขา ศาสนามีคุณประโยชน์อย่างไร คุณประโยชน์กับร่างกาย คุณประโยชน์กับวัตถุ คุณประโยชน์กับร่างกายของคน

แต่ถ้าเป็นสังคม สังคมจะมีวัตถุมากขนาดไหน มันก็แย่งชิงกัน มันก็ทำลายกัน เห็นไหม ตอนมีคุณธรรมในหัวใจมันก็แบ่งสรรกัน มันก็แบ่งปันกัน มันก็มีความร่มเย็นเป็นสุขจากสังคม สังคมร่มเย็นเป็นสุขขึ้นมา มันก็มีโอกาสให้ประพฤติปฏิบัติ เพราะสังคมร่มเย็นเป็นสุข คนเรามันก็มีเวลาเพื่อประพฤติปฏิบัติ ถ้าประพฤติปฏิบัติขึ้นมา หัวใจมันก็อิ่มเต็มขึ้นมา ก็ยึดหัวใจให้ได้ ยึดเมืองให้ได้ ทำลายกิเลสให้ได้ มันก็เป็นประโยชน์ขึ้นมากับในศาสนา

ศาสนาเป็นอย่างนี้ ศาสนาไม่ใช่เป็นโมฆะหรือ ศาสนาไม่มีอะไรเลย เป็นพิธีกรรมเฉยๆ พิธีกรรมเฉยๆ เดี่ยวนี้จ้างบริษัทไหนทำก็ได้ ทำพิธีกรรมนะ จะบริษัทไหนมันก็ได้ทั้งนั้น บริษัทไหน คุณตี มารับจ้างจัดงาน โอ้อโฮ..มหาศาลเลย จะให้ตีขนาดไหนก็ได้ แล้วมีประโยชน์อะไรกับเราล่ะ? เสียเงินเปล่าๆ เสียเงินเพื่อได้หน้าได้ตาขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอน

แต่ถ้าเป็นความจริงขึ้นมาละ ใครจะทุกข์ใครจะยากเรื่องของเขา เรื่องของเขาจริงๆ นะ มันเป็นเรื่องกรรมของแต่ละบุคคล อาหารมาไม่เหมือนกัน เห็นไหม เราใช้สอยเป็นประโยชน์มากเลย คนอื่นบอกไม่เป็นประโยชน์เลยเพราะอะไร เพราะเขาไม่ถูกจริตของเขา

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเขาไม่ถูกจริตของเขา เราจะทำอย่างไรให้เขาเป็นความสุขเป็นไปไม่ได้หรอก แต่ถ้ามันถูกจริตกับเขา เขาเห็นคุณประโยชน์ขึ้นมา เขาจะมีความสุขของเขาขึ้นมา ความรู้สึกของเราก็คือเป็นความรู้สึกของเรา ความรู้สึกของเขาก็เป็นความรู้สึกของเขา สังคมร่มเย็นเป็นสุขขึ้นมาก็เป็นของเขา เห็นไหม

นี่เรื่องของสัจจะความจริง เรื่องของแก่นในศาสนา แก่นศาสนาคือสัมผัสของใจ เห็นไหม
ปัจเจกตั้ง สัมผัสมาจากใจ เห็นไหม นี่วันพระ วัดใจวัดอย่างนี้ ศาสนามีคุณประโยชน์อย่างนี้ เราอุตสาหกรรม
ดิ้นรนกันมากก็เพื่อเรา เพื่อเรานะ ให้มันมีเพื่อเรา งานนี้วางไว้ งานมันเป็นหน้าที่การงาน ทำจนตายก็ไม่
จบหรอก แต่ก็ต้องทำเพราะอะไร

เพราะเกิดมาต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย คำว่าปัจจัยเครื่องอาศัยเราก็ใช้มัน แต่อย่าให้เป็นจี๋ข้ามมัน
ถึงเวลาพักเราก็พัก ถ้ามันถึงเวลาทำเราก็ทำ ทำเป็นสภาวะแบบนั้น แล้วมันแยกส่วนกัน ส่วนของธรรม
คือส่วนของใจ ต้องมีอาหาร ส่วนของวัตถุให้ร่างกายก็มีส่วนอาหาร ทำอย่างนี้แล้วเราจะเปิด ๒ ตา ตา
โลกและตาธรรม เอวัง